

سپاه پاسداران انقلاب اسلامی
سازمان بسیج مستضعفین

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان
و آموزش پزشکی
معاونت بهداشت
دفتر آموزش و ارتقای سلامت

دستورالعمل اجرایی برنامه های " آموزش و ارتقای سلامت " در حوزه ها و پایگاه های

سازمان بسیج مستضعفین

(سازمان بسیج سازندگی ، بسیج جامعه پزشکی) و بهداری سپاه

آذر ماه ۱۳۸۹

دستورالعمل اجرایی برنامه های آموزش و ارتقای سلامت در حوزه ها و پایگاه های بسیج

مقدمه:

- توسعه ارتباطات حوزه سلامت و جلب مشارکت فعالانه گروه های هدف و لایه های مختلف اجتماعی در راستای آموزش سلامت همگانی، ترویج فرهنگ و مفاهیم سلامت، تعمیق برنامه های سلامت در جامعه و توسعه رفتار های سالم از راهبردهای اصلی ارتقای سلامت جامعه (Health Promotion) محسوب شده و جزیی از تعهدات کلیه کشور ها در قبال اجلاس ۲۰۰۵ بانکوک می باشد.
- توسعه پایدار اجتماعی زمانی محقق می شود که مشارکت عمومی و همیاری تک تک افراد جامعه در ورای آن تبلور داشته باشد و سلامت نیز به عنوان شاهراه توسعه پایدار فرایندی همگانی و عمومی است. بدین معنی که اگر همگان در سلامت صاحب نقش و وظیفه نشوند و احساس مسوولیتی نداشته باشند سلامت جامعه به واقعیت نخواهد پیوست. در این میان سلامت انسان به عنوان محور تعالی جامعه و سلامت عامه یکی از اساسی ترین مبانی توسعه پایدار سلامت و همچون پشتوانه ای محکم برای رشد و تکامل اجتماعی می باشد.
- به همین منظور تأمین و توسعه سلامت انسان و توسعه پایدار اجتماعی زما نی عملی و قابل وصول خواهد بود که فرد فرد اعضاء جامعه و کلیه سازمانها و نهاد های اجتماعی در قبال آن احساس مسوولیت و مشارکت کنند.
- در جامعه دینی ما بسیج یکی از الطاف جلیه خداوندی است که بر ملت و انقلاب اسلامی ارزانی شد، بدون شک نقش پر صلابت نیروی مقاومت بسیج کشور در عرصه های مختلف دفاعی، علمی، فرهنگی، سازندگی و عمرانی و... بر هیچ کس پوشیده نیست. و از طرفی تأمین، حفظ و ارتقای سلامت جامعه امری واجب است و در این عرصه نیز توانمند سازی جامعه بسیجیان کشور میتواند زینت بخش این طریق الهی باشد .
- آموزش سلامت به نوجوانان و جوانان بسیجی کشور از یکسو موجب افزایش دانش، نگرش و مهارت آنان شده و باعث می شود تا زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی سالم تری داشته باشند و از سوی دیگر آنان را به الگوی عملی و مروج سالم زیستن برای هم سن و سالان، نوجوانان و جوانان مبدل می سازد .
- در راستای تدوین بسته های راهنمای آموزش سلامت تحت عناوین ((بسیجی الگوی زندگی سالم، تغذیه سالم برای تندرستی، پیشگیری از اعتیاد، فعالیت بدنی و ورزش، سلامت روان و پیشگیری از ابتلا به ایدز)) و اجرایی نمودن تفاهمنامه فیما بین سازمان بسیج مستضعفین و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مراتب ذیل برای اجرای برنامه های مشترک مورد توافق قرار گرفت .

تعریف مفاهیم:

- **یاوران بسیجی سلامت:** در این دستورالعمل به مربیان بسیج، یاوران بسیجی سلامت اطلاق شده است.
- **کمیته اجرایی- آموزشی دانشگاه/دانشکده:** به کمیته ای گفته می شود که در محل ستاد معاونت بهداشتی دانشگاه/دانشکده تشکیل می گردد.
- **کمیته اجرایی- آموزشی شهرستان:** به کمیته ای گفته می شود که در دانشگاه ها یا دانشکده هایی که بیش از یک شهرستان دارند، در محل مرکز بهداشت شهرستان تشکیل می گردد. لازم به ذکر است که در دانشگاه/دانشکده دارای یک شهرستان، کمیته اجرایی- آموزشی دانشگاه/دانشکده، وظایف این کمیته را نیز با حفظ وظایف خود بعهده دارد.

مفاد تفاهمات :

- (۱) ترویج مفاهیم شیوه زندگی سالم به منظور، تأمین، حفظ و ارتقای سلامت در سطح جامعه بسیجیان در قالب برنامه های مشترک.
- (۲) بکارگیری امکانات و ظرفیت های مشترک(بهداری سپاه، بسیج جامعه پزشکی و بسیج سازندگی) و دانشگاه های علوم پزشکی سراسر کشور در زمینه آموزش و ارتقای سلامت جامعه بسیجیان در قالب مداخلات آموزش سلامت در حوزه ها و پایگاه های بسیج.
- (۳) برنامه ریزی و برگزاری دوره های آموزشی برای تربیت مربیان بسیجی و ارتقای سطح علمی آنان
- (۴) برگزاری دوره های آموزشی برای گروه های هدف در حوزه ها و پایگاه ها توسط مربیان بسیج.
- (۵) طراحی و ایجاد نظام اطلاع رسانی متمرکز از فعالیت های مشترک در زمینه سلامت در سطح جامعه بسیجیان.
- (۶) هماهنگی، هدایت، نظارت و ارزشیابی موضوعات مشترک سلامت.

هدف کلی:

تأمین، حفظ و ارتقای سلامت جامعه بسیجیان با توانمند سازی آحاد آنها برای مراقبت از سلامت خود و خانواده اشان.

اهداف اختصاصی:

- (۱) ارتقای میزان آگاهی، دانش سلامت و مهارت مربیان بسیج .
- (۲) ارتقای میزان آگاهی، دانش سلامت و مهارت بسیجیان حوزه ها و پایگاه های بسیج و خانواده های آنها.
- (۳) ترویج و تقویت رفتار های سالم در میان بسیجیان و خانواده ها ایشان.

گروه های هدف برنامه:

- (۱) بسیجیان حوزه ها، پایگاه ها، گردان های عاشورا و الزهرای بسیج سراسر کشور.
- (۲) خانواده بسیجیان حوزه ها، پایگاه ها، گردان های عاشورا و الزهرای بسیج سراسر کشور.

استراتژیها:

- (۱) توسعه و ترویج آموزش مربیان بسیج.
- (۲) توانمند سازی بسیجیان و خانواده هایشان.
- (۳) حمایت و تقویت بستر آموزش، ارتباطات، اطلاعات و بکارگیری بسیجیان برای مشارکت در برنامه های آموزش سلامت.

فعالیتها:

- (۱) تشکیل کمیته مشترک سیاست گذاری و برنامه ریزی در سطح ملی، ستاد دانشگاه ها / دانشکده ها، سپاه های استانی و نواحی تابعه
- (۲) طراحی و برگزاری دوره های آموزشی برای مربیان بسیج.
- (۳) طراحی و برگزاری دوره های آموزشی برای بسیجیان و خانواده های آنها توسط مربیان بسیج.
- (۴) طراحی و ایجاد نظام اطلاع رسانی توسط کمیته های اجرایی- آموزشی.
- (۵) پایش، نظارت و ارزشیابی برنامه ها بطور مشترک.

تعهدات وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی:

- (۱) مشارکت در تشکیل کمیته مشترک سیاستگذاری
- (۲) تعیین اولویتها و برنامه ریزی
- (۳) مشارکت در تدوین دستورالعمل اجرایی و برنامه تفصیلی طرح.
- (۴) تأمین منابع نیروی انسانی برای برگزاری دوره های آموزشی.
- (۵) برگزاری دوره ها و جلسات آموزشی برای مربیان بسیج.
- (۶) نظارت بر دوره ها و جلسات آموزشی مربیان بسیج.
- (۷) صدور و ارائه گواهی مشترک دوره های آموزشی برای مربیان بسیج.
- (۸) پایش، نظارت و ارزشیابی برنامه ها به طور مشترک.
- (۹) تهیه منابع آموزشی مورد لزوم برای اجرای برنامه های آموزشی (متون چاپی آموزشی و ترجیحاً رسانه های تصویری و دیجیتال).
- (۱۰) همکاری در تهیه و ارسال گزارش ها از دستاورد های برنامه.

تعهدات سازمان بسیج مستضعفین (بسیج سازندگی، بسیج جامعه پزشکی) و بهداری سپاه

- (۱) مشارکت در تشکیل کمیته مشترک سیاستگذاری در سطح ملی و تعیین اولویتها و برنامه ریزی در سطح ستاد استانها.
- (۲) مشارکت در تدوین دستورالعمل اجرایی و برنامه تفصیلی طرح.
- (۳) معرفی بسیجیان واجد شرایط جهت شرکت در دوره مربی گری.
- (۴) برگزاری دوره ها و جلسات آموزشی برای بسیجیان و خانواده آنها.
- (۵) مشارکت و همکاری در بسیج اطلاع رسانی.
- (۶) پایش، نظارت و ارزشیابی برنامه ها به طور مشترک.
- (۷) همکاری در تهیه و ارسال گزارش ها از دستاورد های برنامه.

ساختار و شرح وظایف کمیته ها:

الف: کمیته کشوری:

اعضا: یک نفر نماینده از هر کدام از سازمانهای بسیج سازندگی، بهداری سپاه، بسیج جامعه پزشکی و دفتر آموزش و ارتقای سلامت وزارت بهداشت.

وظایف:

- (۱) سیاستگذاری برنامه های آموزشی.
- (۲) بازنگری دوره ای برنامه بر حسب ضرورت و ارایه بازخورد.
- (۳) تعیین چارچوب اجرایی و ابلاغ برنامه نیازسنجی، تعیین سرفصلها و عناوین رسانه های آموزشی تصویری و دیجیتال و تصویب محتوا و متون چاپی تهیه شده با هماهنگی ادارات کل و دفاتر حوزه معاونت بهداشت:
- (۴) فراهم سازی زمینه لازم جهت اجرای آموزش مورد نظر برای مربیان بسیج و مربیان دانشگاه.
- (۵) طراحی و اجرای کلاس ها و کارگاه های آموزشی در موضوعات مورد نظر برای مربیان بسیج و مربیان دانشگاه در سطح کشور.
- (۶) حمایت و پشتیبانی از ایجاد کمیته های اجرایی - آموزشی مورد نیاز
- (۷) دریافت گزارشات، بررسی و بازخورد.
- (۸) پایش و نظارت بر فعالیتهای برنامه.

ب: کمیته اجرایی - آموزشی (دانشگاه / دانشکده):

اعضا: سه نفر از (بهداری سپاه، سازمان بسیج سازندگی و بسیج جامعه پزشکی) و سه نفر نماینده از دانشگاه/ دانشکده (معاون بهداشتی یا نماینده تام الاختیارشان، کارشناس مسوول آموزش سلامت حوزه معاونت بهداشتی و یک نفر از مربیان دانشگاه).

وظایف:

- ۱) طراحی و تدوین برنامه عملیاتی طرح با توجه به شرح فعالیت مصوب کمیته کشوری.
 - ۲) برگزاری جلسات و پیگیری اجرای مصوبات جلسات.
 - ۳) مشارکت فعال در توجیه نمودن رؤسای دانشگاه / دانشکده، فرماندهان بسیج، اعضای کمیته شهرستان و نیروهای محیطی درگیر نسبت به این طرح.
 - ۴) طراحی و اجرای دوره های آموزشی پیش بینی شده بر اساس راهنما های آموزشی شیوه زندگی سالم و محتوای راهنمای آموزشی تربیت مربی و سایر منابع آموزشی برای مربیان بسیج
 - ۵) تولید و چاپ متون آموزشی و رسانه های تصویری و دیجیتال.
 - ۶) پایش و ارزشیابی روند اجرای برنامه ها.
 - ۷) نظارت بر طراحی و اجرای دوره های آموزشی اجرا شده توسط مربیان بسیج
 - ۸) جمع آوری اطلاعات، اصلاح و تکمیل جدول گزارش فعالیت های آموزشی ۶ ماهه و ارسال به کمیته کشوری و همچنین ارسال نتایج گزارشات به فرمانده سپاه و ریاست (دانشگاه / دانشکده).
- تبصره: دانشگاه/دانشکده هایی که دارای یک شهرستان می باشند علاوه بر انجام وظایف کمیته اجرایی-آموزشی دانشگاه/دانشکده، وظایف کمیته اجرایی-آموزشی شهرستان را هم به عهده دارند.

ج: کمیته اجرایی-آموزشی شهرستان:

سه نفر از بسیج شهرستان (بهداری سپاه، سازمان بسیج سازندگی و بسیج جامعه پزشکی) و سه نفر نماینده از مرکز بهداشت شهرستان (معاون بهداشتی یا نماینده تام الاختیار ایشان، کارشناس مسوول آموزش سلامت و یک نفر از مربیان دانشگاه).

وظایف:

- ۱) اجرایی نمودن برنامه عملیاتی مصوب کمیته اجرایی-آموزشی ستاد معاونت بهداشت دانشگاه/دانشکده.
- ۲) برگزاری جلسات و پیگیری اجرای مصوبات آنها.
- ۳) مشارکت فعال در آشنا نمودن فرماندهان نواحی، حوزه ها و پایگاه های بسیج نسبت به این طرح.
- ۴) اجرای دوره های آموزشی پیش بینی شده از راهنما های آموزشی شیوه زندگی سالم و محتوای راهنمای آموزش تربیت مربی و سایر منابع آموزشی و ترجیحاً رسانه های تصویری و دیجیتال برای بسیجیان و خانواده های آنها.
- ۵) توزیع متون آموزشی چاپی و ترجیحاً رسانه های تصویری و دیجیتال برای بسیجیان و خانواده های آنها
- ۶) پایش و ارزشیابی روند اجرای برنامه ها.
- ۷) نظارت بر اجرای دوره های آموزشی که توسط مربیان بسیج برای بسیجیان حوزه، پایگاه و خانواده های آنها انجام می شود.

۸) جمع آوری اطلاعات، اصلاح و تکمیل جدول گزارش فعالیتهای آموزشی ۶ ماهه و ارسال به کمیته اجرایی- آموزشی دانشگاه/دانشکده.

فرایند اجرایی پذیرش و انتخاب مربیان بسیج

الف: معیارهای پذیرش و انتخاب:

- ۱) حداقل مدرک لازم جهت انتخاب مربیان داشتن **حداقل مدرک فوق دیپلم** در یکی از رشته های بهداشتی است.
- ۲) بسیجیان شاغل در شبکه بهداشت و درمان شهرستان در اولویت انتخاب جهت معرفی مربی هستند.
- ۳) شرایط و توانمندی لازم برای امر تدریس را دارا باشد.
- ۴) در بین پرسنل و مسوولین با تأیید فرمانده ناحیه و حوزه دارای مقبولیت باشد.
- ۵) توانایی مدیریت و اداره کلاس آموزشی را دارا و دارای سابقه تدریس باشد.
- ۶) مربی انتخاب شده باید حداقل تا ۳ سال تعهد همکاری در زمینه تدریس (بسیج) را بدهد.
- ۷) کسب حداقل ۶۰٪ نمره در آزمون ورودی از راهنما های آموزشی تهیه شده به عنوان پیش نیاز دوره تربیت مربی.

تذکر: کلیه پذیرفته شدگان باید به تأیید کمیته اجرایی- آموزشی شهرستان برسند. مربیان پس از گذراندن دوره های آموزشی تربیت مربی، ارزشیابی دوره های آموزشی برگزار شده توسط مربی، **کارت شناسایی با اعتبار یکساله** از کمیته اجرایی- آموزشی دانشگاه/دانشکده دریافت می نمایند.

ب : مسوولیت های مورد انتظار از مربیان بسیج (یاوران بسیجی سلامت) شامل:

- ۱) همکاری با کمیته شهرستان در انجام نیازسنجی آموزش و تهیه جدول آموزشی بر اساس اولویت های آموزشی و نصب در حوزه ها و پایگاه های منتخب.
- ۲) همکاری با کمیته شهرستان در طراحی برنامه آموزشی.
- ۳) همکاری با کمیته شهرستان در اجرای برنامه آموزشی پیش بینی شده برای بسیجیان و خانواده آنها با توجه به اولویت های آموزشی. و با استفاده از راهنما های آموزشی و ترجیحاً استفاده از رسانه های تصویری و دیجیتال تولید شده در دفتر آموزش و ارتقای سلامت.
- ۴) همکاری با کمیته شهرستان در پایش و ارزشیابی برنامه آموزش.
- ۵) همکاری با کمیته شهرستان در برگزاری منظم جلسات هر سه ماه یکبار و شرکت در جلسات و تکمیل فرم شماره ۱ با همکاری فرمانده حوزه/ پایگاه.
- ۶) همکاری با کمیته شهرستان در اجرای دقیق دستورالعملهای ابلاغی از سوی کمیته اجرایی- آموزشی دانشگاه / دانشکده.

۷) همکاری با کمیته شهرستان در اجرای مداخلات آموزشی و ارتقاء سلامت بر اساس تفاهم نامه مشترک با بخش سلامت مانند مشارکت در طرح ریشه کنی فلج اطفال.

فرایند اجرایی انتخاب حوزه ها و پایگاه های فعال

الف: معیارها و شرایط انتخاب.

- ۱) داشتن فضای آموزشی مناسب.
- ۲) داشتن وسایل و تجهیزات آموزشی مناسب.
- ۳) ترجیحاً داشتن مسوول امداد و بهداشت.
- ۴) امکان دسترسی گروه های هدف بسیج به کلاسهای آموزشی.

ب: شرح وظایف:

- ۱) نصب بنر {واحد آموزش و ارتقای سلامت} بر سر درب ورودی.
- ۲) اختصاص فضای مناسب برای نگهداری کتابهای آموزشی، CD های آموزشی و دستورالعمل های مربوطه.
- ۳) معرفی واجدین شرایط دوره مربیگری به کمیته اجرایی - آموزشی شهرستان با همکاری فرماندهان ناحیه و مربیان بسیج.
- ۴) هماهنگی کلاسهای آموزشی با کمیته شهرستان در اجرا، پایش، نظارت و گزارش فعالیت های آموزشی
- ۵) مشارکت در برنامه ریزی، اجرای آموزش و اعلام به کمیته شهرستان
- ۶) فراخوانی گروههای هدف بسیج با همکاری فرماندهان ناحیه و مربیان بسیج.
- ۷) همکاری با مربیان بسیج در پایش و نظارت بر اجرای فعالیت های آموزشی.
- ۸) پایش و نظارت بر عملکرد مربیان بسیج و ارائه گزارش به کمیته شهرستان.

فرم شماره ۱: فرم گزارش فعالیتهای آموزشی ماهانه مربیان بسیج در حوزه / پایگاه بسیج
 نام استان: نام شهرستان: نام حوزه / پایگاه:

ارزشیابی		زمان آموزش		وسائل کمک آموزشی			روش آموزش			گروه هدف		موضوع آموزش
انجام شد	انجام نشد	تاریخ	مدت(دقیقه)							تعداد	عنوان	

تذکره: روش آموزش مانند بحث گروهی، داستان گویی، کار عملی، پرسش و پاسخ، سخنرانی و.....
 آموزش گیرنده: مانند گروه بسیج دانشجویی، گروه بسیج دانش آموزی، خانم های بسیجی خانه دار، خانواده های بسیجی و.....

نام تکمیل کننده فرم:

تاریخ تکمیل فرم:

امضای فرمانده ناحیه

امضای فرمانده حوزه یا گردان یا پایگاه

امضای مربی بسیج

فرم شماره ۲: جدول گزارش فعالیت های آموزشی ۶ ماهه کمیته اجرایی - آموزشی شهرستان

نام شهرستان /

نام دانشگاه / دانشکده

ردیف	موضوع آموزش	تعداد جلسات آموزشی	تعداد کل آموزش گیرندگان	تعداد جلسات آموزشی ارزشیابی شده

تاریخ تکمیل فرم

نام و نام خانوادگی و امضاء کارشناس آموزش سلامت:

فرم شماره ۳: گزارش شرکت مریبان بسیج در جلسات کمیته اجرایی - آموزشی شهرستان یا کمیته دانشگاه

تاریخ	موضوع جلسه	مکان جلسه	اسامی مریبان حاضر در جلسه	امضاء

تاریخ تکمیل فرم

نام و نام خانوادگی و امضاء کارشناس آموزش سلامت:

* * *

فرم شماره ۴: فرم گزارش برگزاری دوره های آموزشی

نام حوزه/ پایگاه:

نام شهرستان:

نام استان:

آموزش گیرنده		محل برگزاری دوره آموزشی			روش برگزاری دوره آموزشی			ارزشیابی دوره *		اجرای برنامه		طراحی برنامه آموزشی *		موضوع آموزشی
گروه هدف	تعداد	سایر	پایگاه	حوزه	سایر	کارگاه	کلاسی	انجام نشد	انجام شد	انجام نشد	انجام شد	انجام نشد	انجام شد	

نام تکمیل کننده فرم:

تاریخ تکمیل فرم:

نام گزارش دهنده:

امضاء

* در صورت بلی همراه با مستندات ارائه گردد.

نکته: این فرم ها ابتدا توسط کمیته اجرایی - آموزشی شهرستان تکمیل شده و به کمیته اجرایی - آموزشی ستادی دانشگاه ارسال می شود و پس از نهایی شدن همراه با مستندات به کمیته کشوری ارسال می گردد.